תלמוד בבלי · ראשונים · רא״ש · מפרשים · פילפולא חריפתא · סדר נזיקין

פלפולא חריפתא על מכות

רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פלפולא חריפתא על מכות

רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פלפולא-חריפתא-על-מכות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

סעיף א 4
סעיף ג 5
סעיף ד 5
סעיף י 6
סעיף יא 6
סעיף יג 6
סעיף יד 7
סעיף טו 7
סעיף טז 7
סעיף יז 8
סעיף כ 8

סעיף א

רמז לעדים זוממין שלוקין כו'. אע"ג דלא נ"מ האידנא לא נמנעו הרי"ף ורבינו להעתיקו הואיל ומפרשינן בה מתניתין:

וכל לאו שניתן כו'. כ"כ הרי"ף וליתא הכא בפרקין אלא בריש פרק הלוקין ותמיהני דאע"ג דאיכא למימר דאיידי נקטיה ולא דנ"מ האידנא הא קשיא דאמאי שיירי אינך דאינו לוקין ולא תנא להו איידי דהא איתא נמי התם דף טז דכל לאו הניתק לעשה אינו לוקה והחייב בתשלומין אינו לוקה ומשלם ואיתא נמי בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סג) דעל לאו שבכללות אין לוקין:

ואם באו למכור כו'. ואע"ג דלגבי מכירת הבעל הוי דשלב"ל ובפ"ק דמציעא דף ט"ז לא אמרו דמוכר אלא מה שאירש מאבא היום ופירשוה בירושלמי כשאביו גוסס י"ל דהכא שאני שהוא מוחזק ועומד בכל ועי"ל דהכא לאו לענין דיני דמכירה איירינן דאה"נ דאם הבעל אינו רוצה אח"כ במכירתו שיכול לחזור בו אבל אנן קיימין בעומד בדבורו ואינו חוזר בו והכי שיימינן וא"נ י"ל שעושין שאר חיזוק שתעמוד המכירה כמו בנדר ושבועה או קנסות וחיובין ועיין בפרק מי שהיה נשוי גבי דזבנה לכתובה דאמיה בטובת הנאה:

לפי שהוא אוכל פירות תמיד מקרקע המיוחד לכתובתה וגם בתוס' כתוב כן ולא הבינותי מאי עדיפתא איכא בהא דמשום כך יתן הלוקח בזכות ספיקו יותר מאילו היה לוקח זכות ספקה דבשלמא דמחוסר גוביינא ניחא ודאי דעדיף ללוקח שיקח דבר שא"צ גוביינא משיקח דבר שיצטרך לגוביינא אבל אכילת הפירות שאינו קונה הלוקח כלום כי אם לכשתמות ואז אין כאן אכילת פירות אלא הגוף של הקרקע קונה שזו היא זכות הבעל שהקנה לו אבל אכילת פירות שבחיי אשתו אינו מוכר כלל ובפרש"י הנדפס בספר הרי"ף ליתא אלא טעמא דהוא מוחזק ועומד והיא מחוסרת גוביינא:

דאין זכות לבעל במכירת כתובתה דבשלמא האשה שיש לה שטר כתובה יש לה זכות למכור השטר ואי נמי במקום שאין כותבין כתובה הרי יכולה למכור חובה אבל הבעל שהוא החייב מה מכירה שייך ביה הא לא מצית אמרת אלא מאי דביני ביני מאי דשויא למיתב לנטריה ליה דלא לשלם השתא כדאסהידו סהדי אלא לאחר זימנא ובכללא דהאי איכא נמי דלמא לא ליתי לידי תשלומין כלל ואי אתית להכי היינו כהך מתניתין דלקמן והוא ניהו מאי דמסיק רבינו וכתב הלכך נ"ל לפרש כו':

אם לא במכירת נצ"ב שלה חדא מתרתי נקט דה"ה נכסי מלוג נמי וכדכתב בסמוך בדרב חסדא והמגיה דה"ג במכירת נכסי מלוג ונצ"ב שלה לא הפסיד:

שהיה לו ליורשה. אבל חוב שחייב הוא לשלם אע"פ שהוא באפשר שלא ישלם דהיינו אם תמות בעלת החוב דאיירינן בה הכא בכתובה מ"מ עיקר מכירה לגביה דבעל לענין החוב שחייב לאו הכי הוא אלא כמה אדם רוצה ליתן שיהא בידו עד זמן כו' וכדמסיק הלכך נראה לי לפרש וכו' ומיהו ודאי דאגב אותה שומא שמין נמי או שמא לא יצטרך לפורעה לעולם כו' וכדמסיק:

נ"ל דגרסי' ובין נכסי לוג כו' דהא כתובה עצמה נמי שמין ולפי גירסת הספר משמע דעיקר כתובה לא שיימינן אלא נ"מ ונצ"ב ותוס' כתובה בלבד והרי כל עצמו של רבינו אתי למידק דמתני' בתשלום כתובה איירי וכך מפרש כמה אדם כו' בכתובתה שחייבוהו ליתן כו':

נ"ל דה"ג אם הוא קפדן וותרן בממונו שאם תקניטנו:

סעיף ג

ור"ת פוסק כלשון אחרון כו' והביא ראיה וכו' אבל בלא ראיה יש לו שיטה אחרת לפסק הלכה בתרי לישני כדאיתא בפרק קמא דמסכת ע"ז בשיטה דנשאל לחכם וטימא כו' ושם כתב רבינו דעות אחרות:

ה"ג ולא במשפט בחצי והוא ע"ד הכתוב עושה עושר ולא במשפט בחצי ימיו יעזבנו (ירמיהו י"ז:י"א):

נ"ל דה"ג דלא קרינא ביה לא יגוש דבעל הבית אין יכול לחזור בו ואע"ג דאתי לכלל לא יגוש לאחר זמן דהכהן יכול לחזור בו ולבטל המקח וגם זו יש לדחות דשמא לא יבא לידי לא יגוש ומיהו נראה כו':

ואע"ג דאתי וכו'. פירוש שיכול להיות דאתי כו' כשהכהן יחזור שהרי יכול לחזור:

דשמא לא יבא כו' כשהכהן לא יחזור:

דשביעית בזמן הזה דרבנן כדאיתא פרק השולח בגיטין וכתב הב"י סימן סז וא"ת הא בספיקא דממונא אזלינן לקולא לנתבע והכא הוי איפכא קולא לתובע ונ"ל דטעמיה משום דשמיטה איסורא היא ומקילין דלא תנהוג כיון דרבנן היא בזמן הזה ונהי דנ"מ לענין ממונא והויא חומרא לנתבע מ"מ כיון דבעיקרא דדינא לא אתי למבעי אי מפקינא ממונא מהאי גברא אלא לענין איסורא אי נהוג השביעית אי לא לקולא נקטינן כנ"ל עכ"ל.

סעיף ד

ופלוגתא דרב ושמואל באונאה. דאיתא נמי בגמרא:

מהא דתניא טלית שאולה כו' אגב ריהטיה לא דק דליתא ברייתא אלא מימרא דרב יהודה בג' מקומות בחולין פרק כל הבשר (חולין דף ק"י) (וע"ש בדברי רבינו) ובריש פרק ראשית הגז ובמנחות פרק התכלת (מנחות דף מ"ד:)

אין רשאי לשאלו. פי' לחזור ולשאול שיחזירו לו ובטי"ד סימן ש"מ ובטח"מ סי' שמ"א העתיק אין רשאי לטלו ובקצור העתיק אינו יכול לתבוע ובאבל רבתי דקדקתי ולא מצאתיה.

סעיף י

ה"ג קיים א"כ מה ת"ל נפש בנפש יכול משעה שקבלו עדותן יהרוגו ת"ל נפש בנפש הא אין נהרגין:

סעיף יא

וזכור העדות. לכאורה משמע דדוקא כשיזכור העדות מהני עדותו שמעיד בעל פה ואי לאו הכי לא מהני עדותו שבכתב להשביע דלא סבירא ליה דע"א בכתב משביע אלא כשזוכר העדות ומעיד בע"פ דאלת"ה למאי נ"מ כתב שזוכר העדות אך אפשר לי לומר דהך תשובה דלהרי"ף הוה עובדא דהשטר לא יצא עדיין מתחת ידי עדים ואזיל הרי"ף לשיטתיה דביבמות פרק ארבעה אחין דכל כמה דלא נפיק מידייהו הוי מפי כתבם ואי מדכרו לסהדותייהו מסהדי בה בעל פה:

ומשמע דדוקא כו'. גם הרי"ף עצמו שכתב וחזינן לגאון כו' שכתבו רבינו לקמן משם משמע דדוקא כו' והא דלא נקיט התם תרי סהדי משום להוציא ממון להכי נקט תלתא ומשום כך נראה ודאי דגאון דלקמן היינו הלכות גדולות דהכא:

בפני זה דהוו כמאן ה"ג בדפוס ישן:

סעיף יג

להא דירושלמי. כתבו לקמן:

והראב"ד כתב שטענותיהן כו'. משמעות דורשין איכא בינייהו ולא פליגי אלא מר מפרש כדמשמע ליה עובדא ומר כדמשמע ליה וכן מוכח בקיצור ובחוה"מ ס"ס ל"ג:

שלא תהא כו'. עדות פסולה אלא אינו עדות כלל ואמרינן פלגינן וסד"א שאינו קרוב כל כך:

דכי היכי דהתם עדות שבטלה מקצתה כו'. דהראב"ד מפרש טעמא דנמצא לאחד קרוב או פסול שפסול גם לשני הוה משום דכי היכי כו' אבל ליש מתרצים הוה טעמא

משום ששניהם בשטר אחד הלוה והערב וא"א לחייב להא' ולפטור להשני א"כ ליכא סייעתא כלל דדלמא דווקא יוצא אחד קרוב או פסול עדותן בטלה אבל נמצא קרוב או פסול לאחד מנלן דפסול גם לשני ואין לומר דהיינו פלוגתא דבירושלמי דלקמן דחד אמר לא יאות דהא קאמר טעמא דנעשה כשתי כתי עדים כו' ולי"מ לא צריך לטעמא דנעשה כו' אלא דליכא למשמע מנמצא אחד קרוב כו' לנמצא קרוב לא' כו':

ה"ג כשתי כתי עדים:

דמשמע שקנה כו' דמכוון שיצא בן חורין ודאי דקנה גם הנכסים דאל"כ היאך קנה עצמו:

סעיף יד

אמר שמואל במנאפי' כו' גם הרי"ף הביאו ואולי דנפקא מינה האידנא לענין להוציא אשה מבעלה:

ברי"ף כתב תנא תלמיד שגלה מגלין רבו עמו וכו' א"ר זירא מכאן שלא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון ורבי' לא כתבו דסמך אהא דכתב בחולין בפרק הזרוע אמר רב יהודה אמר רב השונה לתלמיד שאינו הגון וכו':

סעיף טו

בטל עשה שבה חייב. להכי מייתי ליה כדי להציל עצמו מעונש מלקות שלא יבטל העשה ואז פטור:

תני קיימו כו'. כך כתב הרי"ף: אכל

סעיף טז

קרח חמש קרחות דמרבינן ליה בברייתא לקמן: ה"ג

מפרק של לחי כו'. וא"כ כל התחתון הוי שבולת הזקן והב"י סי' קפ"א דקדק מלשון הטור שסובר דלכך כתב רבינו מתני' דנגעים ללמד יצא דבגרגרת דוקא הוי סוף הזקן ודבריו אמתיים מלשונו שבקצור שכתב בסוף הזקן ובראש הגרגרת אבל הניח להטור בצ"ע:

במספרים כעין תער קאמר כי הא דמשנינן בנזיר דמייתי לה לקמן:

רב אדא בר אהבה אמר פטור כך הוא ברי"ף אבל בגמרא ל"ג ליה וכן מוכח שם בתוס' דלא גריס ליה ומ"מ כתבו דהכי ס"ל לרב אדא בר אהבה:

ובל תטמא למתים. דדרשינן בני אהרן ולא בנות אהרן כדמייתי ליה רבינו בריש הלכות טומאת כהנים:

סעיף יז

אלמא שאר אברים כו'. לאפוקי לדגרסי אלא כי קאמר רב כו' ועיין בדברי רבינו בפרק מצות חליצה שהאריך:

שרי במספרים אפילו כעין תער:

דאתחייב נגדא לאו במלקות ממש אע"ג דבתוס' שם כתוב מלקות לאו דוקא חדא דבזמני' דרב ובבבל לא דנו מלקות ועוד היכי שבקיה:

סעיף כ

לא פושט ולובש ממש כו'. תמיהא לי דלא מייתי הא דרב אשי דאמר אפילו לא שהה אלא כדי לפשוט וללבוש והרי"ף הביאו דהא בתרא הוא ואולי דרבינו לא חש ליה משום דלא נ"מ האידנא אע"ג דכולהו דיני מנזיר שהיה שותה כו' לא נ"מ האידנא ואפ"ה כתבם מ"מ לא הוצרך לדקדק כולי האי לכתוב גם לדרב אשי: 0סליקא לה מסכת מכות